

**History matters:
- om især den tyske historiske skole**

Finn Olesen

September 2009

© Syddansk Universitet, Esbjerg og forfatteren, 2009

Redaktør: Finn Olesen

Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi
IME WORKING PAPER 95/09

ISSN 1399-3224

Alle rettigheder forbeholdes instituttet (IME). Mekanisk eller fotografisk gengivelse af dette WORKING PAPER eller dele heraf er uden instituttets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende lov om ophavsret. Undtaget heraf er uddrag til anmeldelser.

Finn Olesen
Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi
Syddansk Universitet, Esbjerg
Niels Bohrs Vej 9-10
6700 Esbjerg
Tel.: 6550 1514
Fax: 6550 1091
E-mail: finn@sam.sdu.dk

Abstract

Mens moderne mainstream makroteori – ny-klassisk som ny-keynesiansk – begge gør brug af den samme metodologi, giver den post keynesianske tænkning et alternativ hertil. Med sit fokus på 'path dependency' udvikler og forandrer det økonomiske set up sig over tiden. Nye institutioner kommer til og gamle udvikler sig og får nye opgaver. Dermed kan man sige, at 'History matters' for disse mere heterodokse økonomers makroforståelse. Og en sådan accept af den historiske unikhed har rødder tilbage i den økonomiske teoriehistorie. Især bør her fremhæves den tyske historiske skole. Om, hvorledes 'History matters' også for økonomer handler dette papir. Det sker dels ved at præsentere udvalgte synspunkter fra såvel den gamle som den yngre tyske historiske skole dels ved at debattere disse oprindelige synspunkter på, hvad økonomi nu er for en størrelse ved at inddrage nyere bidrag fra litteraturen samt dels ved at afdekke en eventuel kobling over til den post keynesianske tænkning.

Jeg skal takke Tommy Søndergaard Poulsen for kommentarer til en tidligere version af denne artikel.

Introduktion

Som bekendt gør den moderne makroøkonomiske mainstream tænkning, deres indbyrdes faglige forskellighed til trods, brug af den grundlæggende samme metodologi. Såvel den ny-klassiske som den ny-keynesianske skole er stærkt forankret i en metodologisk forståelsesramme, der kan karakteriseres ved de fire følgende kendetegn: 1) en optimerende agentadfærd; 2) de enkelte agenter træffer intertemporale beslutninger; 3) de anvender modelkonsistente rationelle forventninger; og 4) agenternes økonomiske udfoldelse finder sted inden for rammerne af en generel ligevægtssammenhæng; jf. eksempelvis Andersen (2000). Med Jespersen (2009) bygger den makroøkonomiske mainstream således på en metodisk idealisme, der jagter universelle lovmæssigheder. Dermed bliver det makroøkonomiske system at ligne med et lukket socialt og deterministisk fungerende system. Med Dow (1996) kan en sådan tænkning også overordnet set benævnes som 'the Cartesian/Euclidean mode of thought'.¹

Men der findes et alternativ til denne mainstream forståelse, som bygger på et anderledes metodologisk fundament – af Dow benævnt for 'the Babylonian mode of thought'.² Med udgangspunkt i Keynes' forfatterskab – byggende især på de to værker *A Treatise on Probability* og *The General Theory of Employment, Interest and Money* (GT) – argumenterer den post keynesianske tænkning

1 'Mode of thought'-begrebet definerer Dow (1996:10) på følgende vis: "By mode of thought is meant the way in which arguments (or theories) are constructed and presented, how we attempt to convince others of the validity or truth of our arguments. It is concerned as much with the rhetoric used as means of communication as with the logical structure of the argument".

2 Denne alternative metodologiske tilgang er ifølge Dow (1996:12, 13, 16, 18) kendetegnet ved: "The alternative approach is to employ several stands of argument which have different starting points and which, in a successful theory, reinforce each other; any argument, therefore, does not stand or fall on the acceptability of any one set of axioms. Knowledge is generated by practical applications of theories as examples, using a variety of methods ... Argument in the Babylonian style is thus conditioned by the problem at hand, employs a range of methods suited to the problem, and these methods cannot be combined into one formal deductive argument without drastically changing their nature ... Babylonian thought is holistic in the sense that the binding factor of theories is a general perception of how the system as a whole works ... The rationale for the Babylonian mode of thought is that reality is too complex to yield much certain knowledge.

for det synspunkt, at man bør betragte det makroøkonomiske system som et åbent, socialt og foranderligt system. Det makroøkonomiske system er derfor nu ikke længere at ligne med et deterministisk fungerende system; jf. eksempelvis Olesen (2007).

Samfundet og det institutionelle set up ændrer sig over tid. Det ved vi fra historien (den traditionelle såvel som den økonomiske). Det makroøkonomiske system udvikler sig derfor også over tiden. Derfor bliver den økonomiske handling en ikke-repetitiv handling. De økonomiske beslutninger er over tid bundet sammen af en art sti-afhængighed (path-dependency): med dagens beslutninger er vi med til at skabe unikke forløb for det rum, hvori fremtidige økonomiske forventninger, planer og handlinger udspilles. Og den helt afgørende årsag her til skal findes i den form for usikkerhed, der hos Keynes kan benævnes for at være af en fundamental karakter; jf. Olesen (2009). Vi har her at gøre med en form for usikkerhed, som det er svært at forholde sig til. Det principielt ukendte bliver først til en kendsgerning, når fremtiden på et senere tidspunkt gennemlevs som aktuel nutid. Fremtidige hændelser er dermed ikke prædetermineret. Med Dequech (2003:520 & 524):

"This means that some relevant information cannot be known, not even in principle, at the time of making many important decisions ... Fundamental uncertainty implies that an objectively defined optimal solution does not exist ex ante".

Derfor kan det principielt ukendte ikke fuldstændig imødegås gennem en forbedring af de enkeltes kognitive færdigheder. De er hos Keynes i hans GT-forståelse begrænset i deres fulde rationalitet på en anden og mere fundamental vis end, hvad der eksempelvis kendetegner den form for rationalitetsbegrænsning, som er defineret inden for rammerne af "Bounded Rationality" skolens univers; jf. også fremstillingen hos Dunn (2001). Med Jespersen (2009:43) kan vi derfor konkludere, at: "Dette ontologiske forhold kan formul-

eres sokratisk, at 'det eneste, vi ved, er, at vi mangler viden, men vi ved ikke hvilken!''".

For det post keynesianske tænkning er det derfor vigtigt at pointere, at husholdninger som virksomheder træffer og implementerer deres beslutninger i en unik historisk kalender tid og ikke blot i en hensigtsmæssig model konsistent, men egentlig tidløs meta tid. 'History matters' derfor for dette alternativ til den makroøkonomiske mainstream, hvilket naturligvis har konsekvenser for opfattelsen af, hvad der er det relevante makroøkonomiske univers såvel, hvad angår dettes institutionelle set up som den måde, hvorpå de makroøkonomiske processer antages at forløbe; jf. eksempelvis Olesen (2010).

Men også andre teoretiske skoler end den post keynesianske har haft fokus på den ovennævnte historiske forankring og påpeget vigtigheden heraf for en korrekt opfattelse og forståelse af samfundsvidenskaberne. Især bør her den tyske historiske skole fremhæves. Om primært denne skole og den nævnte form for historieforståelse handler det næste afsnit.

History matters

Som påpeget af Dow & Dow (2009:2) har vi, at: "the reason for history being important is 'specificity' – meaning that the principles of economics are not universal, but instead economic understanding depends on the institutional milieu, an aspect of reality which changes through historical time". Og en sådan form for "historical specificity" er netop temaet i Hodgson (2001). I det følgende skal udvalgte elementer af indholdet i denne fremstilling således nærmere belyses og diskuteres.

Indledningsvis får vi med Hodgson (2001:xiii) at vide, at det grundlæggende problem med en sådan form for 'specificity' er, at:

”different socio-economic phenomena may require theories that are in some respects different from each other. Essential variation among objects of enquiry may impose limits on successful explanatory unification ... differences between different systems could be so important that the theories and concepts used to analyse them must also be substantially different”.

Med en sådan forståelsesramme må man nødvendigvis, som tilfældet da også er for Hodgsons vedkommende, være skeptisk indstillet over for det hensigtsmæssige i at forsøge at jage og afdække for generelle (’universelle’) økonomiske lovmæssigheder, ligesom tiltroen til, at en uniform metodologisk approach kan føre frem til en succesfuld forståelse af samfund og økonomiske systemer i stadig forandring, må være begrænset. Et relevant studie af forandringsprocesser – der kan være unikke i sine forløb tidsmæssigt som også geografisk (om end de naturligvis også samtidig kan indeholde væsentlige fællestræk) – kræver en righoldig ’værktøjskasse’. Grundvilkårene for en sådan overordnet forståelsesramme må indebære en betydelig større grad af accept af en pluralistisk approach – teoretisk som metodologisk – end den, som den økonomiske mainstream tænkning har at tilbyde med sin større accept af eksistensen af grundlæggende stabile kausale strukturer. Hvorfor Hodgson (2001:xiii) da også påpeger, at:

”for a long time I have also thought that the recklessly over-general postulates of mainstream economics have weakened, rather than strengthened is as a theoretical system. Universal theories are based on the maxim: ‘one theory fits all’”.

Om end videnskab, i hvert tilfælde hvad angår de naturvidenskabelige fagdiscipliner ellers gennem tiderne med held har forsøgt at jage netop en sådan form for generelle lovmæssigheder. Men naturvidenskab er heller ikke samfundsvidenskab, det må man erkende og anerkende, idet: “economic reality changes in a way that physical reality does not”; op. cit. p. 5. Naturvidenskaberne er derfor generelt en dårlig rollemodel for de samfundsvidenskabelige fagdiscipliner,

er synspunktet hos Hodgson. Og det er netop 'historical specificity', som er med til at markere skillelinjen mellem natur- og samfundsvidenskaberne: "Socio-economic systems have changed markedly in the last thousand years, whereas the essential properties and laws of the physical world have not altered since the Big Bang"; op. cit. p. 26.

Som påpeget af Sugiura (1999), så er samfund og også det økonomiske system bygget op omkring nogle centrale tidsspecifikke sociale relationer. Og for det økonomiske systems vedkommende er disse relationer ikke bare af en ren økonomisk karakter. Husholdninger som virksomheder agerer også på det økonomiske plan ud fra en bred palet af motiver. Og sådanne motiver ændrer sig over tiden, som samfundet ændrer og udvikler sig. Ligesom samfundsudviklingen naturligvis også selv spiller ind på, hvilke motiver der er 'oppe i tiden'. Der er dermed ifølge Sugiura her tale om interdependente processer, og netop derfor er det, at "human society has its own reality". Som Sugiura (1999:258 & 261) påpeger:

"Institutionslization of each market society is closely related to its corresponding culture ... Intersubjectivity appears in some objective forms such as language, rules, and institutions".

Men en metodologisk diskussion af den oven for nævnte form med en historisk forankring er stort set ikke-eksisterende inden for den økonomiske mainstream tænkning, påpeger Hodgson. Tidligere var situationen inden for økonomi dog en anden. Især fremhæves her den tyske historiske skole for sine fortjenester, hvor problematikken blev forsøgt belyst gennem en længere periode (fra 1840'erne til 1930'erne). Også Marx kunne dog nævnes som en, der forsøgte at forholde sig til denne form for måske afgørende unik historisk forankring i sit studie af den gradvist stadig mere modne kapitalistiske økonomi i 1800-tallet, argumenterer Hodgson. Og en helt klar historisk dimensionering er selvfølgelig til stede i Marx' samfundsmodel, hvor indbyggede materielle modsætningsforhold terminalt sikrer, at samfundet ændrer sig over tid fra feudalisme, kapital-

isme og socialisme til endemålet: det kommunistiske Utopia. Ligesom også den institutionelle tænkning (især i USA) kunne nævnes som en skole, der forsøgte at bidrage til en belysning af denne problematik. Netop her er der, som påpeget af Loader et al. (1991), et sammenfald i opfattelsen mellem denne skole og den tyske tænkning.³ Derudover var tiltagene generelt få og ubetydelige, påpeges det:

“In sum, the problem of historical specificity was clearly addressed by German-speaking economists in the nineteenth century, but it never appeared as a major issue in the English language literature in economics”; Hodgson (2001:27).

I Hodgsons efterfølgende gennemgang får vi blandt andet oplyst, at Tyskland tidligt i begyndelsen af 1800-tallet havde væsentligt flere professionelle universitetsøkonomer, end tilfældet eksempelvis var for Storbritanniens vedkommende. Derfor havde Tyskland ved den historiske skoles fødsel omkring 1841 en stærk intellektuel tradition inden for netop politisk økonomi og økonomisk metodologi. Hodgson daterer fødslen til netop dette år, hvor Friedrich List udgav værket *National Systems of Political Economy*.⁴ Som fremhævet Levi-Faur (1997) var Lists økonomiske forståelse heri af et ganske moderne tilsnit. Og det vel at mærke på en sådan måde, at tankegangen også har relevans for nutidige forhold. En forståelse af den nationale stats rolle og placering i en globaliseret økonomisk verden kan således hente inspiration i Lists tænkning. Denne er, ifølge Levi-Faur, relevant i forståelsen af 'infant industries', specialiserings- og arbejdsdelingsprocesser og de potentielle sociale konflikter, der kan ligge og lurere i et moderne samfund under stadig forandring og udvikling. Og man må forstå, at et sådant samfund har sine helt egne unikke kendetegn. Som Levi-Faur (1997:165) sammenfatter det:

3 For en mere generel diskussion af, hvorledes den tyske historiske skole oprindeligt påvirkede den økonomiske tænkning i USA, kan der henvises til Dorfman (1955). For en nærmere belysning af den tidlige amerikanske institutionelle tænkning kan der henvises til Mayhew (1987).

4 Et andet hovedværk inden for denne skole er *Grundriss* fra 1843 skrevet af Wilhelm Roscher.

”Productive powers are nationally bounded because they are codified in laws, norms and morals, and thus are not as easily transferable as laissez-faire theories tend to assume ... Since the productive powers are nationally and culturally grounded, List’s notion of national economy is not determined by the physical borders between states or by customs barriers or by an other kind of political machinery. Instead, national economy is viewed by List as the outcome of national ideas, national institutions and people’s desire to belong to a nation. This is the historical origin on which customs barriers and state institutions have been built”.

Generelt var tilhængerne af denne skole især kendetegnet ved en fælles reaktion mod ”the individualist assumptions and deductivist methods of British classical political economy, and a concern to make economics sensitive to different social cultures and historical periods”; Hodgson (2001:58).⁵ Modstanden mod datidens økonomiske mainstream tænkning skal måske også ses som en reaktion på, at Tyskland i netop disse år søgte efter en fælles nationalitetsfølelse og identitet og samtidig forsøgte, gennem landets økonomiske udvikling, at gøre sig mere fri af netop Storbritanniens stærke økonomiske dominans inden for industri og handel. De to lande var således på flere punkter i en næsten naturlig opposition til hinanden i midten af 1800-tallet.

Med et sådant syn på økonomi måtte skolen ikke overraskende sætte induktive aktiviteter i højsæde. Især den gamle historiske skole havde, ifølge Hodgson, en stærk tro på, ”facts could speak for themselves”. Og med fokus på netop en systemtankegang – die Nationalökonomie – kan den historiske skole på sin vis siges at være forud for sin tid, hvad angår den traditionelle datering af makroøko-

5 Som Hodgson beskriver i sit kapitel 5, fandtes der dog også i UK en modstand mod den ricardianske metodologi. Som bekendt var Ricardos gode ven Malthus langt mildere indstillet i sit syn på det hensigtsmæssige i at gøre sig nogle induktivistiske tiltag, end mesteren selv. Og i 1835, efter Malthus’ død, blev hans professorat overtaget af Richard Jones, der i sin metodologiske forståelse var helt på linje med Malthus. Som Hodgson videre gør rede for, var det dog især fra Irland, at den tyske historiske skole fandt en vis genklang i Storbritannien, hvor flere tænkere var forenet med tyskerne i deres fælles opfattelse af faren ved, at deduktion kunne lede frem til en risiko for ”remote formalism”.

nomis fødsel, som ellers henføres til udgivelsen af GT i 1936. I sit syn på nationaløkonomien som en organisme var der for den historiske skole ingen simpel og umiddelbar let måde at slutte fra mikroøkonomiske argumenter til makroøkonomiske udsagn. Som Hodgson fremhæver:

”the historicists did not believe that it was possible, or analytically appropriate, to explain the whole entirely in terms of individual parts, in the manner of methodological individualism. Their analytical device was instead to treat the whole economy as if it was like an individual, thereby capturing the notion of dependence of the individual upon the whole”; op. cit. p. 64.

På dette punkt synes dermed en klar kobling mellem den tyske skoles tænkning og såvel Keynes’ som den post keynesianske tænkning at være identificeret.

Men empiriske data er ikke nok i sig selv. Kendsgerninger alene kan ikke fortælle den fulde historie om et givent økonomisk fænomen. Dertil må man også gøre brug af et relevant begrebsapparat og nogle teoretiske sammenhænge, der postulerer eller afdækker en bestemt form for kausalitet. Man kan ikke forklare uden at gøre brug af en eller anden form for kausal forståelsesramme. Så en vis form for lovmæssighed må nødvendigvis være indeholdt også i den tyske historiske skoles univers for, at denne kan fremkomme med en tilfredsstillende teoretisk som også metodologisk forståelsesramme. Og udsagnet om, at den økonomiske teori er en kontekst afhængig størrelse, er da også i sig selv en form for et teoretisk aksiom. Ideen om en ren empirisk videnskab alene baseret på simpel beskrivelse er derfor ikke logisk holdbar, som også påpeget af Hodgson.⁶ Som bekendt kom der også i samtiden en reaktion mod en sådan forståelse i form af den såkaldte Methodenstreit initieret af Carl Menger. Og hvad

6 Som Hodgson (2001:77) formulerer problemstillingen, så indså tilhængerne af den ældre historiske skole ikke, at “the true limits to explanatory unification are ontological, and relate to the recognition of fundamentally different types of structure and causal relationship. But the epistemological method of induction itself offers no means of divination of these underlying structures and causal powers”.

Hodgson benævner for det anti-induktivistiske aspekt – 'economics can proceed neither initially nor wholly from facts alone' – i Mengers argumentation, tog den efterfølgende yngre tyske historiske skole da også til sig. Her fremhæves især Schmoller, Weber og Sombart som de væsentligste bidragsydere.⁷

Som påpeget af Nau & Steiner (2002), var der dog her tale om en ganske anden økonomisk forståelsesramme end den, der er givet ved indholdet i den marginalistiske revolution. I modsætning til dennes stærke fokusering på den rationelle maksimerende agent, tog Schmoller afstand fra en sådan perfekt form for økonomisk adfærd. Den relevante beskrivelse af, hvorledes husholdninger som virksomheder opfører sig økonomisk set, må være bredere i sit indhold end som så. Den enkeltes adfærd eller 'self-interest' har ringe validitet, hvis den løsrives fra sin specifikke kulturelle kontekst, er synspunktet hos Schmoller.⁸ Dermed kan tænkning hos ham siges at foruddiskontere nogle af de synspunkter, der senere blev bragt til torvs af tilhængerne af 'bounded rationality' skolen.⁹ Overordnet set kan forståelsen hos Schmoller og flere af hans samtidige karakteriseres ved et krav om:

"the necessity of applying a social-scientific method to explain economic facts based on a careful study of quantitative data, on history, and on an

7 Om disse for vi eksempelvis hos Hodgson (2001:116, 127 & 130) det følgende at vide: "For Schmoller, the search for causal explanation should not stop with individual goals and choices, but should go on to explore their foundation in the human psyche ... For Schmoller, psychology provided the key to the social sciences ... Overall, Weber made a significant contribution to the development of historically oriented theory after the *Methodenstreit*. He emphasised the importance and primacy of theory in any empirical endeavour, while seeing the study of history as an important source of crucial concepts ... He [om Sombart] urged economists to take account of the manifest variety of actual social systems and of the historical forces that were driving them".

8 Med Nau & Steiner (2002:1009): "The subjective structure of meaning present in the ethical values of a community and transmitted by its culture must be taken into account as well. Economic behavior is embedded in a cultural style specific to one epoch, one historical structure of meaning, which happens to favor an economic style marked by certain 'habitual moral sentiments'".

9 For en belysning af denne kan der henvises til Olesen (2006).

anthropological basis of social behavior, be it psychological or sociological”; Nau & Steiner (2002:1018-19).¹⁰

Disse nye tiltag inden for den yngre tyske historiske skole til trods er den sammenfattende konklusion, hvad angår den historiske skole, hos Hodgson dog krystalklar:

”Few schools of economic thought have had such longevity and prominence, and, by comparison, such subsequent neglect. They raised and addressed some of the key conceptual and methodological problems of social science. Yet today modern economy theory is dominated globally and completely – even in Germany – by highly formalised technical concerns. The resent heroes of modern, mainstream economics are predominantly American. The historical school has been largely forgotten”; Hodgson (2001:59).

Som påpeget af Tarascio (1997) havde tankegangen dog alligevel nok nogle pointer af en mere blivende karakter. Han hævder således, at den historiske skole var med til at etablere den kendsgerning, at videnskabelig erkendelse inden for det samfundsvidenskabelige område ofte er af en relativ karakter, der er begrænset og kun gyldig under nogle ganske bestemte sociale omstændigheder. Enhver historisk epoke har sine egne helt unikke karakteristika. Netop derfor argumenterede skolen for det andet for, at samfundet og herunder også det økonomiske system var ’organisk’ i sin struktur som følge af sine evolutionære træk. Endelig for det tredje påpegede tyskerne, ifølge Tarascio, at den økonomiske adfærd givet er mindre perfekt end den, der kendetegner adfærden hos den rationelt maksimerende *economic man*. Sammenfattende forsøgte den tyske

10 I en lakatosiansk forstand kan man dermed sige, at den hårde kerne af denne institutionelle skoles forståelse omfattende ’institutions, habits, rules, and their evolution’ metodologisk set bygger på en bred approach omfattende ”psychological, anthropological, and sociological research into how economic agents behave. These agents are born into and socialized within a world of institutions”; Nau & Steiner (2002:1006).

skole dermed at have sit fokus på "changes in 'background' conditions, which were taken as 'given' by orthodox economists, requiring a much wider scope of analysis"; Tarascio (1997:12). Og helt i tråd med denne opfattelse er også synspunktet hos Nau & Steiner (2002). Netop fordi fokus i den tyske tænkning er på indholdet i og forløbet af forandringsprocesser, har tænkning også relevans for studier af vores moderne samfund: "The reason is plain: The questions they put at the center of their agenda are still at the heart of present day inquiries"; op. cit. p. 1019.

Som antydnet i introduktionen til denne artikel fortolkes et af hovedbudskaberne i det keyneske forfatterskab (teoretisk som også metodologisk) af den post keynesianske tænkning til at være en grundlæggende accept af, at "History matters". Denne opfattelse deles dog tilsyneladende ikke af Hodgson. I sin gennemgang af Keynes kritiserer han denne for at have forsyndet sig mod den forståelsesramme, hvor 'historical specificity' udgør det grundlæggende fundament. Dels ved stort set fuldstændigt at negligere den tyske historiske skole i sit forfatterskab – "Keynes made little reference to the German historical school and he seemed largely unaware of its contribution"; Hodgson (2001:215). Dels ved at lade termen 'the general theory' indgå i titlen på sit hovedværk. Og dette er egentligt lidt paradoksalt, for som Hodgson påpeger: "Keynes claimed generality but relied upon the historically specific institutions of modern capitalism"; op. cit. p. 222. Så måske var Keynes alligevel, når det kommer til stykket ikke så afvisende over for 'historical specificity', som Hodgson ellers synes at lade forstå. Under alle omstændigheder synes det ikke vanskeligt for den post keynesianske fortolkning af Keynes' økonomisk teoretiske som økonomisk metodologiske forståelsesramme at acceptere et sådant synspunkt. De vil givet fortsat fastholde, at "History matters" for såvel dem selv som også for Keynes.¹¹ Med deres forståelse af, at det makroøkonomiske system skal ses som et åbent, socialt og foranderligt system, der kan udvikle sig på en unik sti-afhængig må-

11 Og dette synes Hodgson faktisk også at anerkende, når han eksempelvis skriver: "Despite the 'general theory' phraseology, several leading Post Keynesians have been instinctively aware of institutional and historical specificities"; Hodgson (2001:228).

de, synes accepten af 'historical specificity' indlysende, hvad enten denne accept måtte optræde mere implicit end eksplicit hos Keynes og i den post keynesianske tænkning. Jf. eksempelvis Arestis (1996:114), der, kendetegnende den post keynesianske tænkning, skriver:

“The economy operates subject to a historical process in an uncertain world, where expectations inevitably have significant effects on economic outcomes. Social, conventional, political and other institutions shape economic events, and their evolution is studied carefully”.

En afrundende bemærkning

Som Dow (2002:22-23) pointerer: “Separate epochs have different institutions making different kinds of socioeconomic systems. To understand these systems require a historical knowledge as to what the characteristics of the epoch were”. Med en sådan forståelse er det derfor nødvendigt, at også økonomer må beskæftige sig med deres fags fortid. De må have et vist indblik i såvel den økonomiske histories udvikling som et kendskab til, hvorledes den økonomiske teori som også samfundene har udviklet sig gennem tiderne. Desværre er en sådan forståelse ikke en, der afspejler sig i den måde, hvorpå vi i Danmark vælger at uddanne økonomer. Generelt er disse to fagelementer negligeret i uddannelsen af nationaløkonomer. Og dette er en skam, idet det gør moderne økonomers forståelsesramme snævre, end den burde være. Risikoen lurder derfor for, at de får en for forsimplet opfattelse af, hvorledes de økonomiske beslutningsprocesser faktisk forløber i en moderne økonomi.¹² Og måske får de også en for stor tiltro til, at der gives teoretisk set forholdsvis simple løsninger på yderst

12 Som Hodgson (2001:xiv) påpeger: “It is my strong conviction that the task of development and reconstruction in economics and the other social sciences cannot be fulfilled without a more adequate knowledge of past intellectual history. Without this knowledge we are condemned to repeat the mistakes of the past”.

komplerede og komplekse økonomiske problemstillinger også af en økonomisk politisk karakter. Eller som Galbraith (1987:1-2 & 5) har formuleret det:

”Economic ideas are always and intimately a product of their time and place; they cannot be seen apart from the world they interpret. And that world changes – is, indeed, in a constant process of transformation – so economic ideas, if they are to retain relevance, must also change ... we can attempt to understand the present, for the future will inevitably retain compelling aspects of what now exists. And the present, in turn, is profoundly a product of the past”.

Litteratur

Andersen, Torben M. (2000): *Makroteori fra bogen Udviklingslinier i økonomisk teori*, redigeret af Chr. Hjorth-Andersen, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2000, pp. 19-46.

Arestis, Philip (1996): *Post-Keynesian economics: towards coherence*, Cambridge Journal of Economics 1996, pp. 111-35.

Dequech, David (2003): *Uncertainty and Economic Sociology: A Preliminary Discussion*, American Journal of Economics and Sociology, July 2003, pp. 509-32.

Dorfman, Joseph (1955): *The Role of the German Historical School in American Thought*, The American Economic Review 45, No. 2, pp. 17-28.

Dow, Alexander (2002): *Review of G.M. Hodgson, How Economics Forgot History*, History of Economic Thought Newsletter 69, Winter 2002.

Dow, Alexander & Dow, Sheila (2009): *History of economics: Learning from the past*, SCEME Working Paper No. 29, 2009.

Dow, Sheila (1996): *The Methodology of Macroeconomic Thought*, Edward Elgar 1996, Cheltenham UK.

Dunn, Stephen P. (2001): *Bounded rationality is not fundamental uncertainty: a Post Keynesian perspective*, Journal of Post Keynesian Economics, Summer 2001, pp. 567-87.

Galbraith, John Kenneth (1987): *A History of Economics*, Hamish Hamilton 1987.

Hodgson, Geoffrey M. (2001): *How economics forgot history – The problem of historical specificity in social science*, Routledge London and New York 2001.

Jespersen, Jesper (2009): *Om gamle ideers sejlivethed – en kritik af den neoklassiske teoris dominans I moderne økonomilærebøger*, Økonomi & Politik, Nr. 1, 2009, pp. 38-49.

Levi-Faur, David (1997): *Friedrich List and the Political Economy of the Nation-State*, *Review of International Political Economy* 4, Spring 1997, pp. 154-78.

Loader, Colin et al. (1991): *Thorsten Veblen, Werner Sombart and the Periodization of History*, *Journal of Economic Issues* 25, June 1991, pp. 421-29.

Mayhew, Anne (1987): *The Beginnings of Institutionalism*, *Journal of Economic Issues* 21, September 1987, pp. 971-98.

Nau, Heino Heinrich & Steiner, Philippe (2002): *Schmoller, Durkheim, and Old European Institutional Economics*, *Journal of Economic Issues* 36, December 2002, pp. 1005-24.

Olesen, Finn (2010): *Uncertainty, Bounded Rationality and Post Keynesian Macroeconomics*, *Intervention. European Journal of Economics and Economic Policies* (forventes publiceret i Nr. 1, 2010).

Olesen, Finn (2009): *Keynes om fundamental usikkerhed*, *Samfunnsøkonomen*, Nr. 3, 2009, pp. 12-22.

Olesen, Finn (2007): *Kritisk realisme og post keynesianisme – et alternativ til mainstream*, *Ekonomiska Samfundets Tidskrift*, Nr. 3, 2007, pp. 129-38.

Olesen, Finn (2006): Rational economic man og Bounded Rationality – Nogle betragtninger over rationalitetsbegrebet i økonomisk teori, Working Paper 71/06, IME, SDU.

Sugiura, Katsumi (1999): *Institutional Economics Needs Interdisciplinary Studies of Social Sciences*, , Journal of Economic Issues 33, June 1999, pp. 257-64.

Tarascio, Vincent (1997): *The Problem of Knowledge in Economics*, Southern Economic Journal 64, July 1997, pp. 1-18.

Department of Environmental and Business Economics
Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi (IME)

IME WORKING PAPERS

ISSN: 1399-3224

Issued working papers from IME

Udgivne arbejdspapirer fra IME

No.

1/99	Frank Jensen Niels Vestergaard Hans Frost	<i>Asymmetrisk information og regulering af forurening</i>
2/99	Finn Olesen	<i>Monetær integration i EU</i>
3/99	Frank Jensen Niels Vestergaard	<i>Regulation of Renewable Resources in Federal Systems: The Case of Fishery in the EU</i>
4/99	Villy Søgaard	<i>The Development of Organic Farming in Europe</i>
5/99	Teit Lüthje Finn Olesen	<i>EU som handelsskabende faktor?</i>
6/99	Carsten Lynge Jensen	<i>A Critical Review of the Common Fisheries Policy</i>
7/00	Carsten Lynge Jensen	<i>Output Substitution in a Regulated Fishery</i>
8/00	Finn Olesen	<i>Jørgen Henrik Gelting – En betydende dansk keynesianer</i>
9/00	Frank Jensen Niels Vestergaard	<i>Moral Hazard Problems in Fisheries Regulation: The Case of Illegal Landings</i>
10/00	Finn Olesen	<i>Moral, etik og økonomi</i>

11/00	Birgit Nahrstedt	<i>Legal Aspect of Border Commuting in the Danish-German Border Region</i>
12/00	Finn Olesen	<i>Om Økonomi, matematik og videnskabelighed - et bud på provokation</i>
13/00	Finn Olesen Jørgen Drud Hansen	<i>European Integration: Some stylised facts</i>
14/01	Lone Grønbæk	<i>Fishery Economics and Game Theory</i>
15/01	Finn Olesen	<i>Jørgen Pedersen on fiscal policy - A note</i>
16/01	Frank Jensen	<i>A Critical Review of the Fisheries Policy: Total Allowable Catches and Rations for Cod in the North Sea</i>
17/01	Urs Steiner Brandt	<i>Are uniform solutions focal? The case of international environmental agreements</i>
18/01	Urs Steiner Brandt	<i>Group Uniform Solutions</i>
19/01	Frank Jensen	<i>Prices versus Quantities for Common Pool Resources</i>
20/01	Urs Steiner Brandt	<i>Uniform Reductions are not that Bad</i>
21/01	Finn Olesen Frank Jensen	<i>A note on Marx</i>
22/01	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Hot air in Kyoto, cold air in The Hague</i>
23/01	Finn Olesen	<i>Den marginalistiske revolution: En dansk spire der ikke slog rod?</i>
24/01	Tommy Poulsen	<i>Skattekonkurrence og EU's skattestruktur</i>
25/01	Knud Sinding	<i>Environmental Management Systems as Sources of Competitive Advantage</i>
26/01	Finn Olesen	<i>On Machinery. Tog Ricardo fejl?</i>
27/01	Finn Olesen	<i>Ernst Brandes: Samfundsspørgsmaal - en kritik af Malthus og Ricardo</i>
28/01	Henrik Herlau Helge Tetzschner	<i>Securing Knowledge Assets in the Early Phase of Innovation</i>

29/02	Finn Olesen	<i>Økonomisk teorihistorie Overflødig information eller brugbar ballast?</i>
30/02	Finn Olesen	<i>Om god økonomisk metode – beskrivelse af et lukket eller et åbent socialt system?</i>
31/02	Lone Grønbæk Kronbak	<i>The Dynamics of an Open Access: The case of the Baltic Sea Cod Fishery – A Strategic Approach -</i>
32/02	Niels Vestergaard Dale Squires Frank Jensen Jesper Levring Andersen	<i>Technical Efficiency of the Danish Trawl fleet: Are the Industrial Vessels Better Than Others?</i>
33/02	Birgit Nahrstedt Henning P. Jørgensen Ayoe Hoff	<i>Estimation of Production Functions on Fishery: A Danish Survey</i>
34/02	Hans Jørgen Skriver	<i>Organisationskulturens betydning for vidensdelingen mellem daginstitutionsledere i Varde Kommune</i>
35/02	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Rent-seeking and grandfathering: The case of GHG trade in the EU</i>
36/02	Philip Peck Knud Sinding	<i>Environmental and Social Disclosure and Data-Richness in the Mining Industry</i>
37/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Fighting windmills? EU industrial interests and global climate negotiations</i>
38/03	Finn Olesen	<i>Ivar Jantzen – ingeniøren, som beskæftigede sig med økonomi</i>
39/03	Finn Olesen	<i>Jens Warming: den miskendte økonom</i>
40/03	Urs Steiner Brandt	<i>Unilateral actions, the case of international environmental problems</i>
41/03	Finn Olesen	<i>Isi Grünbaum: den politiske økonom</i>
42/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Hot Air as an Implicit Side Payment Arrangement: Could a Hot Air Provision have Saved the Kyoto-Agreement?</i>

43/03	Frank Jensen Max Nielsen Eva Roth	<i>Application of the Inverse Almost Ideal Demand System to Welfare Analysis</i>
44/03	Finn Olesen	<i>Rudolf Christiani – en interessant rigsdagsmand?</i>
45/03	Finn Olesen	<i>Kjeld Philip – en økonom som også blev politiker</i>
46/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Bureaucratic Rent-Seeking in the European Union</i>
47/03	Bodil Stilling Blichfeldt	<i>Unmanageable Tourism Destination Brands?</i>
48/03	Eva Roth Susanne Jensen	<i>Impact of recreational fishery on the formal Danish economy</i>
49/03	Helge Tetzschner Henrik Herlau	<i>Innovation and social entrepreneurship in tourism - A potential for local business development?</i>
50/03	Lone Grønbæk Kronbak Marko Lindroos	<i>An Enforcement-Coalition Model: Fishermen and Authorities forming Coalitions</i>
51/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>The Political Economy of Climate Change Policy in the EU: Auction and Grandfathering</i>
52/03	Tipparat Pongthanapanich	<i>Review of Mathematical Programming for Coastal Land Use Optimization</i>
53/04	Max Nielsen Frank Jensen Eva Roth	<i>A Cost-Benefit Analysis of a Public Labelling Scheme of Fish Quality</i>
54/04	Frank Jensen Niels Vestergaard	<i>Fisheries Management with Multiple Market Failures</i>
55/04	Lone Grønbæk Kronbak	<i>A Coalition Game of the Baltic Sea Cod Fishery</i>

56/04	Bodil Stilling Blichfeldt	<i>Approaches of Fast Moving Consumer Good Brand Manufacturers Product Development “Safe players” versus “Producers”: Implications for Retailers’ Management of Manufacturer Relations</i>
57/04	Svend Ole Madsen Ole Stegmann Mikkelsen	<i>Interactions between HQ and divisions in a MNC - Some consequences of IT implementation on organizing supply activities</i>
58/04	Urs Steiner Brandt Frank Jensen Lars Gårn Hansen Niels Vestergaard	<i>Ratcheting in Renewable Resources Contracting</i>
59/04	Pernille Eskerod Anna Lund Jepsen	<i>Voluntary Enrolment – A Viable Way of Staffing Projects?</i>
60/04	Finn Olesen	<i>Den prækeynesianske Malthus</i>
61/05	Ragnar Arnason Leif K. Sandal Stein Ivar Steinshamn Niels Vestergaard	<i>Actual versus Optimal Fisheries Policies: An Evaluation of the Cod Fishing Policies of Denmark, Iceland and Norway</i>
62/05	Bodil Stilling Blichfeldt Jesper Rank Andersen	<i>On Research in Action and Action in Research</i>
63/05	Urs Steiner Brandt	<i>Lobbyism and Climate Change in Fisheries: A Political Support Function Approach</i>
64/05	Tipparat Pongthanapanich	<i>An Optimal Corrective Tax for Thai Shrimp Farming</i>
65/05	Henning P. Jørgensen Kurt Hjort-Gregersen	<i>Socio-economic impact in a region in the southern part of Jutland by the establishment of a plant for processing of bio ethanol</i>
66/05	Tipparat Pongthanapanich	<i>Options and Tradeoffs in Krabi’s Coastal Land Use</i>

67/06	Tipparat Pongthanapanich	<i>Optimal Coastal Land Use and Management in Krabi, Thailand: Compromise Programming Approach</i>
68/06	Anna Lund Jepsen Svend Ole Madsen	<i>Developing competences designed to create customer value</i>
69/06	Finn Olesen	<i>Værdifri samfundsvidenskab? - nogle refleksioner om økonomi</i>
70/06	Tipparat Pongthanapanich	<i>Toward Environmental Responsibility of Thai Shrimp Farming through a Voluntary Management Scheme</i>
71/06	Finn Olesen	<i>Rational Economic Man og Bounded Rationality – Nogle betragtninger over rationalitetsbegrebet i økonomisk teori</i>
72/06	Urs Steiner Brandt	<i>The Effect of Climate Change on the Probability of Conservation: Fisheries Regulation as a Policy Contest</i>
73/06	Urs Steiner Brandt Lone Grønbæk Kronbak	<i>Robustness of Sharing Rules under Climate Change. The Case of International Fisheries Agreements</i>
74/06	Finn Olesen	<i>Lange and his 1938-contribution – An early Keynesian</i>
75/07	Finn Olesen	<i>Kritisk realisme og post keynesianisme.</i>
76/07	Finn Olesen	<i>Aggregate Supply and Demand Analysis – A note on a 1963 Post Keynesian Macroeconomic textbook</i>
77/07	Finn Olesen	<i>Betydningen af Keynes' metodologi for aktuel makroøkonomisk forskning – En Ph.D. forelæsning</i>
78/08	Urs Steiner Brandt	<i>Håndtering af usikkerhed og betydningen af innovationer i klimaproblematikken: Med udgangspunkt i Stern rapporten</i>
79/08	Lone Grønbæk Kronbak Marko Lindroos	<i>On Species Preservation and Non-Cooperative Exploiters</i>

80/08	Urs Steiner Brandt	<i>What can facilitate cooperation: Fairness, inequity aversion, punishment, norms or trust?</i>
81/08	Finn Olesen	<i>Heterodoks skepsis – om matematisk formalisme i økonomi</i>
82/09	Oliver Budzinski Isabel Ruhmer	<i>Merger Simulation in Competition Policy: A Survey</i>
83/09	Oliver Budzinski	<i>An International Multilevel Competition Policy System</i>
84/09	Oliver Budzinski Jürgen-Peter Kretschmer	<i>Implications of Unprofitable Horizontal Mergers: A Positive External Effect Does Not Suffice To Clear A Merger!</i>
85/09	Oliver Budzinski Janina Satzer	<i>Sports Business and the Theory of Multisided Markets</i>
86/09	Lars Ravn-Jensen	<i>Ecosystem Management – A Management View</i>
87/09	Lars Ravn-Jensen	<i>A Size-Based Ecosystem Model</i>
88/09	Lars Ravn-Jensen	<i>Intertemporal Choice of Marine Ecosystem Exploitation</i>
89/09	Lars Ravn-Jensen	<i>The Stock Concept Applicability for the Economic Evaluation of Marine Ecosystem Exploitation</i>
90/09	Oliver Budzinski Jürgen-Peter Kretschmer	<i>Horizontal Mergers, Involuntary Unemployment, and Welfare</i>
91/09	Finn Olesen	<i>A Treatise on Money – et teoriehistorisk case studie</i>
92/09	Jurijs Grizans	<i>Urban Issues and Solutions in the Context of Sustainable Development. A review of the literature</i>
93/09	Oliver Budzinski	<i>Modern Industrial Economics and Competition Policy: Open Problems and Possible limits</i>

94/09	Thanh Viet Nguyen	<i>Ecosystem-Based Fishery Management: A Critical Review of Concepts and Ecological Economic Models</i>
95/09	Finn Olesen	<i>History matters – om især den tyske historiske skole</i>